

Usûlî, d. 1534.

[Poems]

Usûlî divanı / hazırlayan, Mustafa İsen.

-- Ulus, Ankara : Akçeğ Basım Yayın
Pazarlama, 1990.

243 p., [109] p. of plates : ill. ; 25 cm. --
(Türk klasikleri/divanlar ; 7)

Ottoman Turkish and romanized Ottoman
Turkish.

"Genel yayın no: 51"--P. facing Lp.
ISBN 975-7568-33-3

2471. Usuli: Usûlî: hayatı, sanatı ve divanı / Mustafa İsen.
- Erzurum, 1988. - LIV, 265 S. - (Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi yayınları ; 16 : Edebiyat Kesimi
yayınları ; 12 : Türk Dili ve Edebiyat Bölümü ; 7)
Inhaltsang. d. türk. Werkes: Gedichtsammlung

28 A 18370

USULİ

14 Haziran 1995

Muzafer İsen

USULİ TEB
(U)

21 KASIM 1992

Usulî Divanı

196. env. T. 538

- 200149 - Usulî

"Usûlî Dîvânında Dinî ve Tasavvufî Unsurlar. Ayşe Yaşar. Yüksek Lisans Tezi. Fırat
Üniversitesi, 1990.

19 NISAN 1993

200149

USÛLÎ

-
- 1 SERPİL AKGÜL, 16.yüzyıldaki bazı divan şairlerinin Türkçe divanlarında gül: Bâkî, Fuzûlî, Hayâlî bey, Muhibbî, Nev'î, Taşlıcalı Yahyâ, Usûlî, Zâtî, Celal Bayar Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

علي رضا قره بلوط , معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات
استانبول و آناطولي, الجزء الأول, [y.y.,t.y.] , ISAM 141806 ,

s. 335 - 336

04 NISIN 2006

Usul
0992 - أصولي جلبي السوارداري الكججه وي
العثماني - من خواص أورنوس بيك أوغلي عسدي
بيك ومن مریدان إبراهيم كلشني - الشاعر الصوفي
الخلوي المعروف بأصولي جلبي المتوفى بيكيجه سنة
1534/945

(أنظر : محمد طاهر عثمانلي مؤلفسري 77-76/2 ؛
قنالي زاده تذكرة الشعراء 166-165/1)
من تصانيفه :

1 - ترجمة حديث الأربعين (منظوم) (ت)

سليمانيه ترجمان رقم 5/131 ورقة 22-31 ؛ أحمد
باشا رقم 12/362 ورقة 22-24 ؛ لاله لي مجموعة
رقم 1/494 ورقة 8 ؛

2 - ديوان أصولي جلبي الوارداري (ت)

علي أميري منظوم رقم 31 ورقة 86 ؛ لاله لي رقم
2/494 ؛ كمانكش رقم 446 ورقة 55 ؛ خزينه رقم
931 ورقة 65 ، 964 هـ - حوروم فيضني باشا رقم
2209 ؛ لاله لي مجموعة رقم 2/494 ؛

Use of Idioms in Usûlî Divan (20049)

Beyhan Kesik*

Abstract

Idioms are significant patterns of words indicating crucial hints concerning the background, life style, traditions and certain characteristics of any nation. These patterns of words, just as they were in almost all periods of Turkish literature, have always been one of the most significant elements the poets used so as to elevate their power of expression in our classical literature as well. Having realized the power bestowed on expression through idioms 16th century poet, Usûlî, presented in his Divan as the finest samples of an expression style.

In this study, the way some of the idioms are used in Usûlî Divan and the changes occurring in the meaning and syntax form of certain idioms are studied.

Introduction

It is impossible to consider literature to be separate from language and vice-versa. Language is the most distinctive element in the studies on Turkish literature. Literary works take power from language. In a way, language is both a means and an aim in literature. In addition to a number of expression patterns, another significant component of a language is idiom. Idioms which are defined as patterns of words not quite distant more or less from their literal meaning but still bearing an interesting meaning¹ provide great hints determining a nation's ways of expression, the background, traditions and certain characteristics of its speakers². Idioms, as in almost all periods of Turkish literature, have always been one of the most significant elements which poets used in order to promote their power of expression in the period of classical poetry as well. The poets in the period frequently or rarely gave place to idioms in their divans, poetry or prose depending on their personal attitude and tastes. The tradition of employing proverbs and idioms, which was started by Yıldırım Bâyezid's vizier Kasım Paşa, reputed as Sâfi, in the 15th century and reached its peak with Necati Bey³ has had great influence on the followers of these poets as well. "The poets who were well aware of the riches of Turkish language ameliorated their poems via literary arts they performed by masterfully playing with the meanings of proverbs, idioms and Turkish expressions"⁴. One of these masters is undoubtedly Usûlî.

- ⁴⁸ Mehmet Gönülboğ- Cem Sar. Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası, (1919-1938), Ankara, 1963, pp: 49-51
⁴⁹ Akşin, Ana Çizgileriyle, p:170.
⁵⁰ ibid.
⁵¹ Rıdvan Akın. TBMM Devleti, Birinci Meclis Döneminde Devlet Erkleri ve İdare, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001, pp:404-405.
⁵² Akşin, Ana Çizgileriyle, pp:209-211.
⁵³ Tekin Alp. Kemalizm, İstanbul: Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, 1936, p:260.
⁵⁴ Rıdvan Akın. "Kemalist Devrim ve Devlet Tartışmasına Katkı", Toplum Bilim, Sayı :11 Aydınlanma Özel Sayısı, İstanbul: Bağlam Yayınevi, 2000, pp:173-188
⁵⁵ Levent Köker. Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi, İstanbul: İletişim Yayınları, p:39
⁵⁶ Rıdvan Akın. Gazi'den Günümüze Cumhurbaşkanlığı, 1923-2007, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, pp:8-12
⁵⁷ Taner Timur. Türk Devrimi ve Sonrası, Ankara: İmge Yayınları, 2001, pp:109-13

Yayın Hazırlayanlar: Mehmet Yardımcı, Tahir Kutsi Makal

III. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk
Kültürü Sempozyumu. Tebliğler.

[Malatya 19-21 Ekim 1988.]

İstanbul-1989, s. 138-140

DN: 49939

USÛLÎ'NİN MANZUM HADİS TERCÜMESİ

Gürer GÜLSEVİN

1961'de Afyon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin "Türk Dili" bölümünden mezun oldu (1983). Aynı yıl İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne "Araştırma Görevlisi" olarak giren Gürer GÜLSEVİN, yüksek lisansını bu üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. Halen aynı enstitüde doktora öğrenimine devam etmekte olup dört yıldır millî ve millîterarası Türkoloji kongrelerine tebliğli olarak katılmaktadır.

Geçen yıl "Malatya ve Çevresindeki Elyazması Türkçe Eserler" adı altında, 91 metnin adını ve bulunduğu yerleri tebliğ etmişim.(1) Oradaki metinlerden ikisi, bu zaman zarfında, hocam Doç.Dr.O.Nedim TUNA tarafından lisans öğrencilerine dil tezi olarak verildi.(2) Yine aynı Sempozyum'da Zeki Kaymaz tarafından Varka ve Gülşah mesnevisi tebliğ edilmişti.(3) O tarihten önce de, listelediğim bazı eserler üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir.(4)

Bu yıl ise, Malatya Müftülük Kütüphanesinde 153 numarayla kayıtlı bulunan manzum hadis tercümelerini tanıtmak istiyorum.

Malatya Müftülük Kütüphanesinde pek çok yazma ve basma Arap harfli metin bulunmasına rağmen, bunların hemen hepsi Arapça ve Farsçadır. Ancak, 153 numarada kayıtlı olan **Mecmu'atü'l-Mesa'il**'in içinde, dörtlükler hâlinde hadis tercümelemi bulunmaktadır.

Başı ve sonu eksik olan yazmanın tarihi 955 (M.1586)'tir. Tercümelerin ki-me âit olduğu hakkında ise, eserde hiçbir bilgi yoktur. Fakat karşılaştırmalar sonunda bunların **Usûlî**'ye (Ölm. 945/M.1538) âit olduğu anlaşılmaktadır.

Abdülkadir KARAHAN, **Usûlî**'ye âit hadis tercümelerinin, **Usûlî Divanları**'nın başında olduğunu söylemektedir.(5) Hattâ Divan'ının başında bu tercüme-lerin bulunması sebebiyle, Lâleli Kütüphanesindeki **Usûlî Divanı**'nın, fihriste "Manzume-i hadis-i erba'in" adı ile geçirildiğini söyler (Laleli Ktp. nr.494). Ve yine, bu hadislerin 40 değil 80 tane olduğunu belirtir

Abdülkadir KARAHAN'ın kaydettiği diğer iki nüsha ise şunlardır:

1. Üsküdar Selim Ağa, Kemankeş Ktp. Nr. 446

2. Millet Ktp., Ali Emiri Manzum Eserler kısmı Nr. 31

Usûlî'nin Divanını yayınlamış olan Mustafa İSEN de, kitabının başında kısaca bu hadislerden söz eder, kaynak olarak da yine Abdülkadir KARAHAN'ın çalışmasına atıfta bulunur.(6)

Bunların dışında, Ankara'da, Millî Kütüphane'de de **Usûlî Divanı**'nın iki nüshası bulunmaktadır:

1. Usûlî Divanı, Millî Kütüphane, Yz.B. 191/2

2. Usûlî Divanı, Millî Kütüphane, Yz.B.B. 224/2. 11a-76b. Harekesiz olan bu nüshanın başında 79 manzum hadis tercümesi bulunmaktadır.

Yukarıda adı geçen nüshalarda bulunan tercümelemi hepsi de **innemâ'a'l-a'mâlü bi'n-niyât** hadisi ile başlar.

Bilindiği gibi, Türk ve İran şâirleri dörtlüklerle tercüme ettikleri hadislerde, genellikle **fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün** veznini tercih ederler. **Usûlî** ise, hadislerin tercümesinde **fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün** veznini kullanmıştır.

Elimizdeki yazmanın ilgi çekici yanı, **Usûlî**'nin diğer nüshalardaki hadis tercümelerinin 80 hadis olmasına rağmen, burada 120 hadisnin tercüme edilmiş olmasıdır.

Abdülkadir KARAHAN'ın örnekler verdiği Lâleli Kütüphanesindeki nüshayı bizzat görmedim ama, Millî Kütüphanedeki 79 dörtlükle, elimizdeki tercüme- nin ilk 79 dörtlüğü aynıdır.

Usûlî'nin tercümesi 80 hadis olduğu halde, elimizdeki 120 tane olması, son 40 tanenin "ilâve" edilmiş olabileceği görüşünü akla getirebilir. Ancak, gerek vezin (ki bu vezin hadis tercümelerinde az kullanıldığından **Usûlî** için bir ayırıcı özelliktir) gerekse üslup bakımından ilk 80 dörtlük ile son 40 dörtlük arasında hiçbir fark yoktur.

Bu 120 hadisnin dörtlükler halindeki tercümesini ilk olarak burada veriyorum:

- (1) Gürer GÜLSEVİN, **Malatya ve Çevresindeki Elyazması Türkçe Eserler**, II. Battal Gazil ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, Ekim 1987, Tebliğler, İstanbul 1988, s.140-149.
- (2) '48' numarada kayıtlı **Birgilli Vasiyetnamesi**, H.İbrahim HAKSEVER, '79' numarada kayıtlı **Tursun Fakih'in Gazavatnamesi**, Hatice Şahin.
- (3) Zeki Kaymaz, **Varka ve Gülşah Mesnevisi'nin Malatya'daki Bir Nüshası Üzerine**, II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu, Ekim 1987, Tebliğler, İstanbul 1988, s.163-166.
- (4) '5' numarada kayıtlı **Edviye-i Müfrede**; Mustafa Canpolat, **XIV. yüzyılda yazılmış değerli bir tıp eseri Edviye-i Müfrede**, Türkoloji V/1, Ankara 1973, s.21-48.
'9' numarada kayıtlı olan **Müntahab-ı Şifâ** adlı eser, Zafer Öner tarafından Doktora tezi olarak işlenmiştir (Fırat Üniversitesi 1981). Ayrıca, Osman Nedim Tuna tarafından, bitki adları incelenmiş ve 1987 yılındaki Sempozyumda tebliğ edilmiştir.
'88' numarada kayıtlı **Has İbrahim Divanı** ise Ünal Şahin tarafından Arapgir Postası Gazetesinde tefrika edilmiştir (1987).
Ayrıca, '11' numarada kayıtlı olan **Birgilli'nin Vasiyetnamesi**'nin Bahti tarafından nazma çekilmiş nüshası, tarafımdan dil ve Eğitim Tarihimizdeki önemini belirleyen bir yazı ile tanıtılmıştır: "1709 tarihli Türkçe-manzum bir "Sıbyan Mektebi" ders kitabı" İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi I, Malatya 1987, s.240-263.
Yine tarafından, '75' numarada kayıtlı isimsiz metin, dil özelliklerinin öneminden dolayı işle-nip basılmak üzere İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi II'ye verilmiştir.
- (5) Abdülkadir Karahana, **İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis, toplama, tercüme ve şerhleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:587, İstanbul 1954, s.162.
- (6) Mustafa İsen, **Usûlî Divanı**, Erzurum 1987.

144493

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI:

USULİ'NİN
120 MANZUM HADİS TERCÜMESİ
(XVI. Yüz Yıl)

Hazırlayan
Yrd.Doç.Dr. Gürer GÜLSEVİN

Türkiye Diyanet Vakfı İçer Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	144499
Tas. No:	297-336 USU. U

Prof. Dr. Ahmet TOPALOĞLU
Bağışdır.

1995

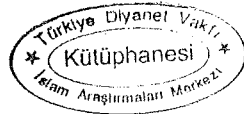
Afyon

30 AĞU 2006

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Edebiyat Fakültesi
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Dergisi

2001 - 2003

Kurucu:
A. Caferoğlu

İSTANBUL
2003

USÛLÎ'NİN HADİS VE VECİZE TERCÜMELERİ

Âdem CEYHAN*

Usuli's Hadith and Epigram Translations

Abstract: The main subject of this article is about Usûlî, one of the sixteenth Century Turkish poet and his hadith and epigram translations moreover, the fulltext of his, writings was given.

Keywords: Turkish Literature, Usûlî- Hadith-Ali.

Giriş

İslâm kültürü tesiri altında meydana gelen Türk Edebiyatı'nın *Kutadgu Bilig*, *Atabetü'l-hakâyık*, *Dîvân-ı Hikmet* gibi ilk eserlerinden itibaren şair ve yazarlarımızın asırlar boyunca en çok faydalandıkları, en çok atıfta buldukları kaynaklar, şüphesiz *Kur'an* ayetleri ve Hz. Muhammed'in hadisleridir. Müslüman bir sanatkârın hayat anlayışı ve yaşayış tarzı üzerinde onun dinine bağlılık derecesine göre tesirli olan bu kaynaklar, tabiiyle eserine de değişik oranlarda aksetmektedir. Öyleyse, denebilir ki, bahis konusu kaynaklara dair gerektiği kadar bilgi sahibi olmadan ne bu inanç sistemine mensup bir sanatkârın ruh hâllerinin, duygu, kaygı ve heyecanlarının anlaşılması, ne onun edebî çalışma semeresindeki İslâm tesirlerinin derecesinin tespit edilmesi, ne de meydana getirdiği eserlerin hakkıyla tahlil edilmesi mümkündür. Buna mukabil, kendisinden asırlar önce yaşamış bir şair veya yazarla aynı manevî kültüre mensup olan, ortak inanç, duygu, düşünce, kaygı ve heyecanları paylaşan bir insan, değişen dil ve zaman engellerine rağmen onu anlamakta, onun eserinden faydalanmakta ve zevk almakta pek de güçlük çekmeyecektir.

* Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

22 MİSALİ
2004